

ԼՐԱԳԻՐ

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Վ. Պօլոյ համար Տարեկան	100 ղ.
Վեցամսեայ	55 „
Գառնաց համար Տարեկան	110 „
Վեցամսեայ	60 „
Մեծ քիւր	2 ղ.
Մանուկնայ տղը մեկ անգամի համար	
3 ղ. երկու անգամի համար	2 ղ.

Դուրս գացած լրագրաց համարի ծախքը Խմբագրութեան վրայ է:

Լրագրոյս վերաբերեալ համակ կամ որ եւ իցե գրութիւն Խմբագրութեան տնօրէնի պիտի ուղղուի. եւ համար ծախքը ալ զրկողին վրայ է:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 15 ԱՊՐԻՒՆ

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հանդարտութիւնը դարձեալ քաղաքական հորիզոնին վրայ տիրեց, եւ փոթորիկն դարձաւ կամ չգարձաւ վրայ միտքերը տարակուսի մէջ են. Երեւելեան խնդիրը բաւական արթննալէ ետեւ աւելի խաղաղական ընթացքի մը մէջ մտաւ, քանզի Սէրպիոյ խնդրոյն իրաւախօսութեամբ լուծուի, եւ Ի. Վրան բռնած հաշտասէր գիւրքն ու ժամանակիս պիտոյից համեմատ քաղաքային եւ տնտեսական բարեկարգութիւններ ընելու տրամադրութիւնը խաղաղութեան փառանքին առաջն առին: Արիւսի աստատման թուականը տակաւին չլեռնացաւ եւ թանաղիոյ ու չափերու մէջ յեղափոխական տարրերն յաղորդի սկսան: Բայց այս երկու տեղերն ալ Օսմանեան զօրութիւնը հրդեհէր մարեւոյ կամ անոր բոլորը մտնող արդիւնքը բաղեալ ըլլալով, առանց անակնկալ եւ հզոր օգնութեան մը չենք գիտեր թէ ապստամբք կամ անոնց օժանդակութեան դաջող հեղին կամաւորք ինչպէս պիտի կրնան դուռն ելնել:

Սայրաքաղաքը բերումը Արիւսի պատգամաւորներուն, ինչպէս նաեւ անոնց առաջնորդութիւնները լող յանձնաժողովներուն ձայնը չկայ առայժմ, եւ կերելի որ Արիւսի գործին վերջնական տնօրէնութիւնը Բարձր Դռնէր փաշային պատերազմական գործողութիւններէն կախուած է, եւ կ'սպասուի որ ապստամբք բոլորովին զենքէկէց ըլլան որպէս զի կըզդէն նոր կարգադրութիւն մը սալ կարելի ըլլայ: Իրօք քանի որ ապստամբութիւնը կայ, որ եւ է կարգադրութիւնը բաց ի Յունաստանի հետ միութենէ անհնար է, ինչպէս որ Օսմանական քիւր ի գիտնաց ապստամբութեան առըտ Սթանի ուղղած մէկ յայտարարութիւնէն ալ կը տեսնուի:

Եւրոպական հինգ տէրութեանց Արիւսի Յունաստանի տարւոյ համար առ Ի. Վուռն ըրած առաջնորդութիւնը, եւ անոր ալ բնականաբար չնդուները եւրոպական քանի մը կարեւոր թերթեր ալ կը հաստատեն, ծանուցանելով միանգամայն թէ Ի. Վուռն Արիւսի ինքնօրինութիւն չնորհելու պիտի հաճի: Սակայն քանի որ ապստամբք Յունաստանի հետ միանալէ դատուրիք քան չեն ընդունիր եւ քանի որ Ի. Վուռն ալ այսպիսի անտեղի պահանջներն մը չկրնար հաճել, հետեւեալ բար ուրիշ եւ մը չմնար բայց եթէ զինուց վճիռը, եւ ահա ասոր կ'ըստ սպասուի ամեն կողմանէ:

Ապստամբութեան այս աստիճան յանգեցնութիւն տուողը հելլենական կառավարութիւնն է, որոյ խիզախ ընթացքն ալ չկրնար դադարի քաջալերելներ չունենալ: Եսկէ առաջ Յունաստան քանի մ'անգամ մեծ տէրութեանց ծանուցող բեր զրկեց, ուր իր

չափէն վեր լեզուաւ մ'Օսմանեան կառավարութիւնը կը քննադատէր եւ արեւելեան քրիստոնէից համակրութիւն կը յայտնէր: Յունաստան դեռ պահներ ալ զրկեց Եւրոպա, որպէս զի իր դատն առաջ տանին: Հիմա ալ եթէ Փարիզի Լիպերթէ լրագրին ըսածն ստոյգ է, իր «սահմաններուն ուղղուիլ» կամ աւելի պարզ խօսելով ընդարձակուիլը կը պահանջէ եւ զեր:

Եսպիսի պահանջումը չափազանց պարզմտութեան գործ մը պիտի համարուէր եթէ կասկածներ չըլլային թէ հելլենները զրդող կայ, որոյ համար յիշուի կամ յանդիման ընդհանուր կարծիքը Ռուսիոյ վրայ է: Բայց կասկածներուն ալ ինչ աստիճան ըստոյգ ըլլալը տեսնելու սպասելով, կերելի որ Ռուսիա Երեւելից մէջ պատահելիք հաւանականութեանց առջեւ անպարտաստ դառնալ չուզէր: Արաշիկայի Աղէթը կը ծանուցանէ թէ Վեսարապիայի ուսումնական նախկին վրայ այս օրերս նոր զօրախումբեր պիտի աւելնան եւ Առասանդին մեծ դուքան ալ անոնց հրամանատար անւանելով յառաջիկայ մայիսին պիտի դադարէր աչքէ անցընէ: Ռուսիա դրամական պատրաստութիւններ ալ կը տեսնէ, որոց կրնայ ընծայուիլ անցեալներն ըրած մեծ փոխառութիւնը, ուսումնական Եւրոպայի վաճառումը եւ Եւրոպայի կէսը (Ռուսիա չինուած երկրորդին վաճառելու խորհուրդը, Լոնցոնի պէտքը չէ հետեւեցնել թէ խաղաղութիւնն անմիջապէս վրդուիլը լուծման մէջ է, սակայն քաղաքականութեան ներկայ անստոյգ վիճակին նկատմամբ այսպիսի պարագայներ չեն կրնար բացառուիլ իրեն հետեւեալ տեսութիւնը ըլլալը:

Ռուսիայի խնդիրն ալ տաւ կաւին չարագրեցաւ: Իրուսիա 1839ի դաշնագրութիւնն ստորագրող տէրութիւնները հրաւիրելով որ Ռուսիայի սենյակը Վաղարշապատէն վրայ իրենց կարծիքը յայտնեն, Ռուսիա, Եւրոպա եւ Եւրոպիա Զօրանոյ թաղաւորին իմաց տուած են թէ առանց դաշնագրի տէրութեանց հաւանութեան չկրնար Ռուսիայի վրդուիլը թողուլ: Թէ' ասոր եւ թէ' Իրուսիոյ Ռուսիայի վրայ ունեցած իրաւունքն ետ չկենալու դիտարկութեան վրայ Վաղարշապատ Զօրանոյ յայտարարութիւն ըրեր են Վէրլինի պրոքլամաց, թէ դործը մեծ կարեւորութիւն մը չունենալով կրնայ թողուիլ ի բաց թողալ եւ թէ Իրուսիոյ հետ համաձայնութիւն կարելի չըլլայ: Խնդիրն աւելի խաղաղ կերպարանքի մը մէջ մտցնելու համար, Զօրանոյ անշուշտ Վաղարշապատէն ըստ նախկինութիւնները դադարեցուցեր է: Իսկ Վաղարշապատ Եւրոպայի եւ Եւրոպիոյ ծանուցող Ռուսիոյ եւ Եւրոպիոյ գործին որպիսութիւնը բաւարարէն առանց կարծիք հարցնելու:

Սրտով թէ տէրութիւններն այս միջոցիս այս խնդրոյն համար դեռապահաժողով դուրսարել կը խորշին, որպէս զի ուրիշ աւելի փափուկ խնդիրներ ալ որք կ'ախ մնացածի պէս են, վրայ դադարեցուցնելով վիճակն աւելի չի ծանրացնեն: Ռուսի Ռուսիա առաջնորդեր է որ Ռուսիայի խնդիրը Եւրոպայի վրայ արարութեան յանձնուի, զոր Իրուսիա ընդունել է, եւ զոր Վաղարշապատ չէ մերժեր, սակայն խնդիր է որ Եւրոպիա ալ Եւրոպիոյ հետ ի միասին իրաւաբար ըլլայ: Եւրոպական վերլին լրագրներն այս իրաւարարութեան ուր մտադրեցնեալ նուազանք, սակայն հեռագրին նայելով իրաւաբար տէրութեանց առաջնորդութիւնները Վէրլինի մէջ լուծուցնելու զտած են: Սակայն թէ եւ առ երեւոյթս Ռուսիայի կի զօրութեանց խաղաղութեամբ լուծուցնելու հաւանականութիւնները կաւելցնեն, բայց չարագրեցալ կասկածներն ալ չեն կրնար իրօք փարատուիլ: քանի որ Վէրլինի կէս պաշտօնականութիւնները յայտարարութիւն կրնան թէ Ռուսիայի նոյն խիզախութեամբ նկատմամբ Վերմանիոյ անհրաժեշտ հարկաւոր է Վաղարշապատ պատերազմ մ'ունեցած առաջնորդութեան պէտք չէ որ դաշնագրութեանց իրեն տուած իրաւունքն հրաժարի, եւ քանի որ Վաղարշապատ Իրուսիոյ մեծնալէն ետեւ անոր Ռուսիայի սենյակը մէջ կենալն իրեն սպասուելիք համարի:

Վերմանական խորհրդարանն իր գործն աւարտելով ապրիլ 17ին դուրս եկաւ: Վուրլինի թաղաւորին այն առթիւ խօսած ճառին խաղաղական լուծումը հեռագիրը ծանուցած էր, բայց այսու ամենայնիւ ամեն մէկ բաները զօրութեան խորհրդանք տը պատրուած են: Թագաւորը գերմանական միութեան վրայ իր ուրախութիւնը, եւ խորհրդարանին սահմանադրական շէնքը հաստատուն հիման մը վրայ կանգնելուն վրայ դուրս եկաւ: Եւրոպայի յայտնելով կրնէ. «այս փոխադարձ համաձայնութեամբ եւ ընդգիմամբար կարծեաց հաշտութեամբ» ծանուցաւ բացի մեր դաշնակցութեան բարգաւաճ ծաւալմանը, եւ մերձեցումներ այն վայրկեանը ուր մեր հարաւային եղբայր յոյսերը կրնան կատարուիլ: Ժամանակը է որ մեր գերմանական հայրենիքը կարենայ իւր միացեալ զօրութեամբ պաշտպանել իր անդորրութիւնը, իրաւունքն ու պատիւը: Վաղարշապատ, որ այնչափ ազնիւ կերպիւ յայտնուեցաւ խորհրդարանին մէջ, հզոր արձագանք մը գտաւ Վերմանական հայրենեաց ամեն կողմերը:

Սեր ընթացողները կրնան յիշել որ յիշեալ խորհրդարանին դուրսարդ մէն առաջ դուրսարդ էինք անոր Վերմանիոյ վրայ ունենալիք մեծ ազդեցութիւնը: Եւրոպայի խորհրդարանը դուրս

մարեցաւ, գերմանական սահմանադրութեան ծրագիրը քննեց եւ ընդունեց, եւ ինչպէս թաղաւորին խօսքերէն կը հասկցուի, հարաւային Վերմանիան ալ հիւսիսին հետ միացածի պէս է: Եւրոպիա տարաւոր արդարեւ փոքր բան չէ, ուստի շատերն իրաւամբ կը յուսան որ Վ. Տը Վիլմարը աւելի կը սիրէ հրաժարիլ քան թէ տարքած դուրսեցնել անսպասելի Վաղարշապատ մեծ պատերազմի մը մէջ նետուիլ եւ իր վաստակած դաւանքները վտանգի մէջ ձգել:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Եւրոպիոյ դեսպանական քարտուղարներն իրենց նստած երկրին առեւտրական եւ երկրական վիճակին վրայ տարուէ տարի տեղեկագիր կը շինեն եւ կառավարութեան կը հաղորդեն: Եւրոպիայի տեղեկագիրը որք տարուելով խորհրդարանին կը ներկայանան, կարեւոր եւ ստոյգ վիճակագրութիւններ կը պատուակեն ամեն երկրի վրայ:

Սայրաքաղաքի անդիւստրիական պահանջարկը քարտուղարներէն Վ. Վուրլին օսմանեան կայսրութեան երկրամիջեւ զանապաշտ վիճակին վրայ Լորա Լայնի տեղեկագիր մը մատուցեր է, ուր կարելի եղածին չափ այս դժուարին նիւթը բացատրելու կաշխատի: Տեղեկագիրը վերջին փետրվար 11 թուով դրուած է, եւ դեռ նոր խորհրդարանին ներկայանալով հրատարակուելուն համար անոր ամենին կարեւոր մասերէն քաղուած մը տալ արժան կը համարուի:

Տեղեկագիրը չորս դուրսի բաժնուած է: Եւրոպիայի եւ ընթացիկ տարի Բ. պարտք Վ. ձեռք առնուած երկրական միջոցներ: Բ. ներկայ երկրական վիճակ: Եւրոպիայի մասին մէջ տեսնելուն քանի մը տեսակ ըլլալուն անկանոնութեանց եւ զինքներուն տարբերութեանց վրայ կը խօսի, 1859-60էն 1864-65 տարին հրատարակուած երկրամիջեւ հաշուեցոյցներն աչքէ կանցընէ, որք թէ եւ պաշտօնական են, կրնէ, բայց եւ ոչ իսկ իրեն մերձաւորագոյն հաշիւ կրնան ըրուիլ:

Եւրոպիոյ մասը, որ է տէրութեան պարտքը, ամենին աւելի կարեւորն է, քանզի պարտքը պաշտօնական ձեռք հաշիւ մը հրատարակուած չըլլալով, գոնէ արժանահաւատ եւ վաւերական աղբիւրներէ առնուած հաշիւ մը կը ներկայացնէ: Տաճկաստան 1854ին փառաւորութեան ծանրութեան մէջ մտաւ, եւ այն տեսնելն մինչեւ հիմա ներքին եւ արտաքին պարտքը բոլոր գումարը 73 400 850 Լ. Ս. հասած է, ուրիշ մինչեւ հիմա վճարուած 2 440 400 Լ. Ս. վար իջնելով ներկայ պարտքը 69 142 270 Լ. Ս. է, որոյ համար տարին 3 670 238 Լ. Ս. տոկոս եւ 1 137 104

* Այս թուականին առաջ 13 միլիոն լիւրայի չափ ձեռքէ պարտք մ'ախ կայ եւ զեր:

1. Ս. Գլխավոր կը հաստատուի, այն է տարեկան վճարում 4-807-342 1. Ս.

Պարտուց գումարին փոխարեն գանձը որչափ ստակ մտած ըլլալը ճշգրիտ գիտնալ անկարելի է. բայց փոխառութեանց և պարտուց 0/0ին քանի՞ պահասով ըլլալուն լսնաւանական զեղչերը ցոյց կուտան որ գանձը մտած ստակը 44-971-727 1. Ս. ըլլալու է. Սակայն ասկէ ալ տակնին զեղչել պէտք ըլլալով, 40 միլիոն իրական ստակ հազիւ մտած է, որ անցեալ 13 տարուան շուրջանին մէջ տարին 3 375-000 1. Ս. կընէ, կամ ըստ բուն պարտուց 5-300, 000. Եսկէ կրնայ հասկցուիլ որ տարին շարունակ 4 միլիոնէն աւելի բաց եղած է.

Տեղեկագիրը երրորդ մասին մէջ չին քննարկեցնելու և արժէթից ընդհանուր պարտքի փոխարկութիւնը ոչ միայն Օսմանեան գանձուն՝ այլ և վարկին ալ միասակար եղած կը համարի, վասն զի անկէ ՚ի վեր Օսմանեան արժէթը զիջելով ինկած են.

Երրորդ մասը Բարձր Սէհմետ Բիւշտի փաշային մեծ եղբայրութեան ժամանակ ձեռք առնուած միջոցներուն վրայ ալ կը խօսի, որոց զիջումներն են Բիւշտի պարտուց պահեստի գումարէն 30 միլիոն արժէթով հանու իր, տէրութեան պաշտօնէից անցեալ օգոստոսին 600 000 լիւրայ գումարի մը հաւաքած ամսականները գանձին թողուլը, և արժէթի վարձարձակ 900 000 լիւրայի նոր տուրք մը ժողովուրդը և պարտուց վճարման յատկացեալ եղանակով կանոնաւորուիլը.

Զորքորդ մասը, որ է ներկայ ելմբողական վիճակը, կ'սկսի ըսելով թէ Օսմանեան գանձուն արժանահաւատ հաշվեցոյցը տալ անհնարին է, քանզի ասոր տարրերը նոյն իսկ երկամիջ պաշտօնատունն ալ դժուարաւ կը գտնուի, ուստի քանի մ'իրողութիւններ և անոնց հետեւութիւնները միայն կը ցուցնեն. Բնեցալ 1866ին սկիզբը յանձնաժողով մը կազմուեցաւ որ 1866-7ին հաշուեցոյցը քննէ. Ելուամից պաշտօնեայն յանձնաժողովին տեղեկագիր մը տուաւ, որ 13-992-000 1. մուտք և 14-566-000 1. ելք ցոյց կուտար, ուրիշ 514-000 1. բաց կը մնար. Զանձնաժողովը երկար քննութիւնէ ետեւ տեսաւ որ բայցն աւելի շատ էր և 3-579, 000 1. ձեռքէ պարտք կար, հետեւաբար 1866-67ին 2-910 000 բաց կը մընար եթէ պաշտօնէին յուսացած եկամուտներն իրականութեան դառնային, և 4-007-600 1. էթէ իրեն յանձնաժողովին հաշիւներն օտուգէին. Զանձնաժողովն իր տեղեկագիրն ալ պատրաստած է եղեր, բայց մինչև հիմա բան մը չլուեցաւ.

Ետնցմէ դուրս Գլխավոր օգլանաւորներէն փոխառութիւններ կան և 1865ին Փարիզէն առնուած ուրիշ փոխառութիւն մը 1-080-000 լիւրայի, որոց դէմ ընդհանուր պարտուց 7 միլիոն պահեստի արժէթից երէն գրաւ տրուած է. Ես փոխառութիւնները թէ և եղած են, բայց թափններուն մեծ մասը հանուած չեն, վասն զի ներկայ արժէթով հազիւ 0/0ին 30, կամ 1-700, 000 1. կը բռնեն եթէ ծախուելու ըլլան, իրեն գանձին տրտմոյ կարգի պատրաստ գումարալուի մը.

Ներկայ ձեռքի պարտքերը ճշգրիտ չեն գիտցուիլ, բայց 1864-65ին պաշտօնական հաշիւն էր հետեւեալը.

Սէհմետ, Սուլթաններու և թիմարներու տոկոսներ 1. 470-513

Սեղանաւորայ պարտքեր " 158-000

Գումար ձեռքի պարտք " 629 075

Ետը փայտարժէթից տաւրեկան հատուցումներն ալ աւելցնելով 1. 4-807-342

Տարեկան հատուցանելի գումարը կըլլայ 1. 5-436-417

Զեռքի պարտքերէն ոմանք վճարուած են, բայց 1866-67ին Գլխավորային քանի մ'ուրիշ նոր պարտքեր ալ եղած են, որոց մէջ կրնայ նշանակուիլ երկու մեծ փոխառութիւն 1-050 000 լիւրայի. Ես փոխառութիւններն ընդհանրապէս փոխառուաց համար խիստ շահաւոր կըլլան.

Տէրութեան տարեկան սոցիալական եկամուտն առ առաւելն 14 միլիոն լիւրա հաշիւ կըլլայ, ուրիշ 5-436 000 լիւրայի գումար մը պէտք է հանել ներքին և արտաքին պարտուց տարեկան վճարման համար. Զեռքաբար տէրութեան աւելն ծախքը գոյեղու համար 8-564-000 1. կը մնայ. Ես վերջին գումարէն ալ 5-393-000 1. գաւառական կառավարութեանց և արոյց հաւաքման ծախք կերթայ, և մայրաքաղաքի կեդրոնական կառավարութեան կը մնայ 3-171, 000 լիւրա, որ ինչպէս յայտնի կը ունենաւ, իր ամեն պիտոյքը գոյեղու անբաւական է, մանաւանդ որ եկամտից շատն ալ ետ կը մնայ.

Հրատարակուած վերջին հաշուեցոյցին նայելով՝ կառավարութեան աւելն պիտոյից համար 9-393-000 1. պէտք է, որոց վրայ գարով նախ 5-436 000 1. պարտուց տարեկան վճարումները, 14-828 000 1. Ծախք կաւանդներ, ուրիշ 14-040 000 լիւրայի եկամուտը վար լծնելով 828-000 1. տարեկան շարունակ բաց մը կը մնայ. բայց եկամուտներուն շատը հաւաքուելուն պատճառաւ այս բայցն ալ կը մեծնայ.

Տեղեկագիրն ասկէ կը հետեւցնէ որ եթէ պարտքը ճշգրիտ վճարուի, տէրութեան ուրիշ պիտոյքը չզրկուի կրնան լլուր իսկ եթէ ասոնք լլուրն, պարտքը չզրկուի կրնայ վճարուիլ.

Ես վիճակին բարեւորման համար տեղեկագիրն անհրաժեշտ հարկ կը համարի կայսրութեան անդորր խաղաղութեան մէջ պահպանութիւնը, նոր փոխառութիւններէ բացէ ՚ի բաց հրաժարում, և կամայից խաղաղութեան առաջը խտրել առնելու զօրաւոր միջոց մը և ասոր համար մնայուն հաշվաւորութեան ատենին մը կազմութիւնը՝ որ մասամբ իւրեք բարձրաստիճան եւրոպայի պաշտօնատարներէ բաղկանայ և տէրութեան երկամուտքը իրարմի քննէ, ծախքի ամեն ճիւղերուն մէջ խնայութիւնը հանքերու անտառներու և մշակելի երկիրներու բարգաւաճութեան և հարկ առնուելիք նիւթից աւելնալուն համար ծանապարհներու բացուիլը, վերջապէս ասոնց ՚ի գլուխ երկրուն հնարաւորութեան համար եւրոպական գրաւաւորութեան զիջելու հարկի.

Ետնք են ահա այս կարեւոր տեղեկագիրն իրաւունք կ'տրեր, որք թէ և ներկայ վիճակին լաւ իրից մէջ ցոյց չեն տար, բայց մեծ յոյս կուտան որ խաղաղութեամբ բարեկարգութեամբ և խնայութեամբ կրնայ հարստութեան առատ տղերքներ բացուիլ, առանց որոց ասկէ ընդարձակ վիճակ մը չենք կրնար սպասել.

Արիւստէն առնուած վերջին լուրերուն նայելով՝ Արիւստը-Էքրեմ Խոմէր փաշան 20-25000 զօրք կը գումարէ Օման, ուրիշ Օմանաբարքի վրայ պիտի յարձակի եղեր երէկ կամ առջի օրը. Օմանեան նախապարձակ գաւառներուն հրամանատարութիւնը լեհ և հունգարացի պաշտօնակարներու յանձնած է. Իսկ ապստամբ Սֆաքիայի ամեն կիլիկիներ կամայեցնեն և յորմար տեղեր թնդանութիւնը դրեր են. Երկու մանր կռիւներ եղեր են, բայց արդիւնքն ըստ սոփրականին հակասական է.

Թեւաթիկ մէջ ալ խռովութիւնն աճելու վրայ է և արդէն 1200ի չափ ընտանիք Յունաստան ապստամբ են.

Ելմիլոյի մօտ ապրիլ 7ին արպանիացի զօրաց և ապստամբաց մէջ արկնահանգ կըլլաւ մը պատահեր է, ուր Ալեկանդրուն գլուխը սպաննուեր է. Զեռքահան կառավարութիւնը 25000ի չափ զօրք պատրաստ ունի եղեր նոր զինուոր զինեալ, և իր նաւահանգիստներուն պաշտպանութեան համար ալ քանի մը հատ թօրքէս ըստ ըսուած ծովին տակէն պայթելիք մեքենայներ բերել տուեր է. բայց պատերազմին ջիւղայն է ստակը՝ կը պահուի եղեր.

Գեորգ Թաղաւորին հօրեղբայր Տանիմարցի Ժ. Ալեքսանդրի իշխանն Եթէքը հասեր է, և երեսփոխանաց ժողովին ներկայանալով՝ թագաւորին բացակայութեան ժամանակ տեղական հաշուութեան պաշտօն կատարելու համար պէտք եղած երբեմն ըրեր և Եթէքի քաղաքացի ծանուցուեր է. Թագաւորն ալ անցեալ երկուշաբթի օրը մեկնէր Եթէքէն. Եւրոպա ծանապարհորդուել համար, և նախ Փարիզ պիտի երթայ.

Էթէքի-Զէրլա կը ծանուցանէ թէ օտար հպատակաց կալուածատիրութեան իրաւունք տալու և Ա. զեքները վերցնելու համար Բ. Գլխուն ընկերներ բարեկարգութիւնները թէ և Եթէքի և Գաղիկոյ զեռպաններէն ընդունուեր են, բայց Ռուսիոյ զեռպանը զանոնք անընդունելի համարելուն համար առայժմ ետ մնայեր են.

Ենցեալ շաբթու Սուլթանը-Սուլթան, Խոմէր-փաշա և Է. Զաքեր շողեաններով նորէն զօրք զընդունաւ ՚ի Բաղատ.

Ապստամբական հրամանաւ՝ Սարսուտեան մեծապատիւ Ալմոն Զեռնաիկ երրորդ կարգի և նորուն հարգաւոր մեծապատիւ Սեպուհ է. Զեռնաիկ երրորդ կարգի պաշտօնատարութեան տալիքն տրուեցաւ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՓԱՐԻԶ 24 ապրիլ. Օմ. ընդհ. պարագ փարիզ 27 30 Լոնդոն 26/8-26 Օմ. փոխ. 1863ի 200

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ուրախ օրով կը ծանուցանենք թէ Պ. սեմ. Կուլար փաշան հանդուցեալ Սիւպրեան Եւստիոս աղային Խոմէրի ինքն ընդունեցած զեռքիցի և ընդարձակ առնուքներով՝ Կուլար-Ե. Զառապարեան Սանուց համար գիշերթիկ վարժարան ըլլալու նուիրեց. Պ. սեմ. Կուլար փաշային այս նոր առատաձեռնութիւնը հոգեւոր Ե. Զառապարեանի բաղձանաց կատարման համար արդէն ըրած աղիւ առատաձեռնութիւններուն պատիւն է, որով իր անունն ու իւր շատակը փառաւոր տեղ մը կը գրաւէ ազգիս բարեբարաց դասուն մէջ.

Յուզք արտի կիմանքը թէ աղբիս երկ երկներէն Սուլթան Զեռնաիկ մեծապատիւ Յափոր տղան, որ քանի առնէ ՚ի վեր հիւանդ էր, երկի իր մահ հանազուն կըքեր է ՚ի հասակի 52 ամաց. Թեհրանի Օսմանեան նորքերի գեապան Բիւքա պէյը քանի մ'օրէն իր պաշտօնատեղին պիտի երթայ Պաղատաի ծանրով, ուր քանի մը պարսիկ հպատակաց Կամիլ փաշային դէմ ըրած գանդաւաններն ալ պիտի քննէ.

Արիւստի թէ Բ. Գաւուր Ս. շինիլըն զեռպան զիջելու գիտաւորութիւնն ետ կ'եղեր է.

Զեռնաիկ կառավարութեան կողմէն ալ Ս. շինիլընի գեապան անուանող Բարիլըն զօրապետը՝ սաստիկ հիւանդացած ըլլալով՝ Փարիզէն Եթէք

գարձելէ և անոր տեղն ալ ուրիշ գեապան չպիտի զինուի.

Սայրաքաղաքս քաղաքուած չորս Տրիւզի շէյխեր Լ. Կուլար Կալանի ինքերն են որ Սեմ. Կալարցիին քով միջնորդէ որպէս զի իրենց Պէրութ դառնալու և Զառնաիկ մէջ նստելու հրաման տրուի, ուր Լ. Կալանի Տրիւզիներն ալ դալթեթով պիտի նստին.

Ս. Փրիլէան հիւանդանոցի հօգաւար թիւնը կը ծանուցանէ մեզ թէ Սեպարայի Սուլթանեան Կարապետ աղան և մայրը Սուլթան տիկինը 500 զուրուշ չորհրդէն Զեռնաիկանցին.

Էթէքի-Զէրլա կը ծանուցանէ թէ տաճիկ մը Արիւստէն 7-8 յոյն աղջիկներ Գամանիս փոխուցեր և իւրեք դերի վաճառուեր է. Զեռնաիկ կապան այս բանս իմանալով փաշային դիմեր՝ և խեղճ աղջիկներէն երկուքը զանել տալով աղաւոր է, միւսներն ալ փառաւոր ետեւ է եղեր.

Ես լուրը պաշտօնական կերպով սուս կը հանուի.

Սեր ընթերցողք թերեւ կը յիշեն անցեալ տարի Պրուսիէի եղեռնադատ ատենանին տաճի տեսնուած Բըլգարացի պէյը դատաստանը, ուր յիշեալ անձն իր որդեգիրն սպանած ըլլալու ամբաստանուած էր, բայց ամբաստանութիւնը վրան չհաստատուելով՝ արձակուած էր.

Բըլգարացի պէյը, որ աստեղ մ'ի վեր մայրաքաղաքս եկած էր, անցեալները Պ. Կուլարա Պարիզի ապահովութեան (սիքուրիթ) հաշուաւորներ իրաւանաւոր՝ Լ. Կուլար զընկեր 3-000 լիւրայի ծրար մը ապահովութեան կը դընէ, և Պ. Կարիլիսի գործակատարներէն մէկը հետը կառնու, որպէս զի մէկ տեղ ծրարը տանին Սէսափորի-Լ. Կերիլիսի շողեանը յանձնեն. Բայց Բըլգարացի նաւակէն ելած և շողեանէն անհետըկն վրայ կ'ոխած ատեն, ստոր կը սահի և ծրարը ձեռքը ծովը կ'իյնայ. Բըլգարացի լոյալու խիստ յաջողակ ըլլալով՝ շուտ մը կապալի, բայց ձեռքի ծրարը ծովուն յատակը կերթայ. Լ. Կարիլիսի (տաղըձ) կը բերւելն և կը խոտադուրի որ եթէ ծրարը հանեն՝ 100 լիւրա տրուի իսկ եթէ չհանեն՝ տասը լիւրայ. բայց ասոնք ծրարին փոխարեն մեծ կակ քար մը կը հանեն. Պործը հիմայ դատաստանի երթալայ եղած է, որ մայրաքաղաքս Բըլգարացի հիւպատոսարանին քեթաբոյն ատենանին տաճի պէտք տեսնուի. Բըլգարացի ընդհանրապէս 3 000 լիւրա կը պահանջէ անհատներէն. Իսկ ասոնք ալ մեծապէս տեղեկ ունին բողոքելու որ կարծեցեալ լիւրայի ծրարը, զոր Բըլգարացի ինք կապած և կըքած էր, խարկաւարութեամբ ուրիշ նիւթով մը լծուած չըլլար. Կարիլիսի այս անգամ ալ Բըլգարացի դատը պիտի փաստելի.

Էթէքի-Զէրլա կընէ թէ այս տարուան հրատարակուելիք ելուամից հաշուեցոյցին վէջ 1 միլիոն լիւրա բաց պիտի ցոյց տրուի, զոր խնայութեամբ գոյեղու հոգ պիտի տարուի եղեր. Եսոր համար կը դաւալուի թէ 2-000 զուրուշէն վեր եղած ամսականները 0/0ին 15-20 պիտի զեղչուին.

Արիւստի թէ Գաղիկոյ գեապան Պ. Կուլար առաջարկուի Բ. Կուլարն որ Տաճիկաստանի ամեն զարդաներուն մէջ գաղիկներէն դաս տրուի. բայց այս առաջարկութիւնն առայժմ անհնար ըլլալով, Բ. Կուլար միտք ունի եղեր մայրաքաղաքս մէջ Համալսարան մը բանար ուր Գաղիկոյէն վարժապետներ բերուելով ամեն տեսակ ուսմանց դասախօսութիւն ըլլայ.

Զորքը շաբթի առաւ Սեմ. մուլայի Հափաթիկ մէջ Օ. Եթէքունէն գրուած նամակ մը կը կարդացուի, որ Արիւստէն զերապագայ զան հասնելուն առթիւ հարկաւոր մարդոց

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ Պայտերական զորաց համար հինգ հարիւր հատ թնդանօթ քաշող ձի պէտք ըլլաով, ասոր աճուրդը 'ի դործ պիտի դրուի յառաջեկայ հինգշաբթին օրը ապրիլի 20ին. ուստի անոնք որ յիշեալ ձիերը տալու յանձնառու կըլլան, կը հրաւիրուին նոյն օրը ժամը 6ին Տարը Շուրայի կողմը դնուել: 12 ապրիլ 1867 Դ. Գուռն Սպարապետի	ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ Պայտերական զորաց համար բուրգէ փեւսկիւղի պէտք ըլլաով, ասոր աճուրդը 'ի դործ պիտի դրուի ապրիլի 24ին երկուշաբթին օրը ուստի անոնք որ տալու յանձնառու կըլլան, կը հրաւիրուին նոյն օրը ժամը 6ին Տարը Շուրայի կողմը դնուել: 12 ապրիլ 1867 Դ. Գուռն Սպարապետի	9 14 Գապաթաշ. Պէշկիթաշ. Օրթաքէյ. Գուրուչ. Անպուսքէյ. անկից կամուրջ Օրթա. և Պէշկիթաշ հանդիպելով: 10 1/4 16 Պէշկիթաշ, Օրթաքէյ. Գուրուչէշիւ Արնաուսքէյ Հիսար Լյիլիկէն Խէնիքէյ Թարապ. Պէշիւքտ. Խէնիմահալ: 10 1/2 16 Պէշիւ. Օրթաք. Գուրուչէշիւ Արնպուսքէյ. Բ. Հիսար. Լյիլիկէն Խէնիքէյ. Թարապիւ. Պէշիւքաքէ. Խէնիմահալէ: 10 1/2 12 Պէշկէյէյի. Չէնիկէյէյ. Վանիքէյ. Գանսիլի. Ե. Հիսար Գանլըյ. Ղաշապահէ. Պէշքոյ. Պէշիւքտ. (ուրաթ օրերէն զտու): 11 2 Պէպէ. Բ. Հիսար. Լյիլիկէն. Աթէնեա. Խէնիքէյ. Թարապիւ. Պէշիւքաքէ. 10 3/4 8 Պէշկիթաշ. Օրթաքէյ. Գուրուչէշիւ. Արնպուսքէյ. 11 3 Գուպիւնիմաք. Պէշկէյէյի. Չէնիկէյէյ. Վանիքէյ. Ե. Հիսար. Գանլըյ. Թարապ. Պէշքոյ.
---	--	--

12 16 Եէնի Մահալէէն Պէյլիւքտէրէ Թ. Երապիա Եէնիքէյ Սթէնէա
 Իշիլիէն, Բ. Հիսար, Պէյլէք, անիւ կամուրջ.
 1 17 Ենառլու Ղապաղէն Եէնիմահալէ Պէյլիւքտէրէն Թարապիա,
 Եէնիքէյ, Իշիլիէն Բ. Հիսար, Պէյլէք, Օրթաքէյ Պէյլիւքաշ
 33/4 2 Պէյլիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Սթէնէա, Իշիլիէն, Բ. Հի-
 սար, Պէյլէք, Պէյլիւքաշ. (Ուրաթ օրերը Ենառլուքէյ,
 Գուրուէշմէ Օրթաքէյ և Գապաթաշ պիտի հանդիպի
 113/4 2 Պէյլիւքտէրէն Պէյլէք. Բաշապահէ. Գանլըմ. Հիսար.
 Վանիք. Չէնկէլէք. Պէյլէքէյ և Գուզկունճուք.
 11/2 3 Պէյլէքէն Բաշապաղէ. Գանլըմ. Ե. Հիսար, Վանիքէյ.
 Չէնկէլէքէյ, Գուզկունճուք.
 31/4 12 Պէյլիւքտէրէն Թարապիա, Պէյլէք. Բ. Գաղէ. Գանլըմ.
 Ե. Հիսար, Գանլընի Վանիքէյ, Չէնկէլէքէյ, Պէյլէքէյ
 Գուզկունճուք (ուրաթ օրերն զատ).
 121/4 4 Ենառլուքէյն Գուրուէշ Օրթաքէյ, Պէյլիւք անիւ կամուրջ.
 1 14 " " " " Գապաթաշ.
 13/4 8 " " " " " ուր. Չին
 21/4 4 " " " " " ուր. Չ1/2
 3 14 " " " " " բաց ի ուրաթէն
 4 8 " " " " " "
 Եւս հանդիպումը ուրաթ օրերը Պէյլիւքտէրէն ենող վերջին
 շրջենաւ պիտի կատարէ.
 91/2 4 Եէնիմահալէէն, Պէյլիւքտէրէ, Թարապիա, Եէնիքէյ, Իշիլի-
 կէն, Բ. Հիսար, Ենառլուքէյ, Օրթաքէյ, Պէյլիւքաշ, Գա-
 պաթաշ.
 83/4 3 Պէյլիւքտէրէն Թարապ. Պէյլէք. Բաշապահէ Գանլըմ
 Հիսար. Վանիք. Չէնկէլ, Պէյլէք. Գուզկուն. Իւսիլուսար.
 ԿԱՍՈՒՐՁԵՆ ԵՆԵՆԻԲ ՇՈՒԵՆԱՆԵՐԸ ԲԱՑ Ի ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԵՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԴՈՒԹՅՈՒՆ	Հինգշաբթի	Ուրբաթ
15 ԱՊՐԻԼ	13	14
	Ղուրբ	Ղուրբ
Օսմանեան լիբա Մէճ . .	104	104
Քանաճոց արծաթ . .		
Էսհամը ուսումնիչ . .	30.10	30.10

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԴՈՒԹՅՈՒՆ 15 ԱՊՐԻԼ

Ա Ր Մ Տ Ի Ք

Յրենի քաղաքի կարծր	36—38
» խմայիլ »	36—37
» Բուժ. Պալլէճ	32—35
» Ղառնա	33—34
» Խալալի կառուղ	34—36
» կալաց »	—
» Պուրկազ »	38—36
Նիքիտպազդրեն կալաց	—
Գարբի	— 15

Մ Տ Տ Ա Ք Ս

Պուրա կարճ թէֆէ	570—580
» երկան	560—580
Շաքի հօխան փրանդ	
» Պարսկաս	30

Բանայակ Պաշլըքէսէր	Տօխայ
» կէյլէ	»
» Ստանա	»
» Ռուսաստան	»
Բուրդէ Էնկիւրլի լուացում	»
» չլումառուք	»
» Պանաթրում չլուաց	»
Ճէյրլի Էնկիւրլի	»
» Ռոխառ	»
» Չորում	»
Մաղը սեւ	»
» Ճերմակ	»
Ռիֆլիք Էնկիւրլի	»
Սֆիօնկալըքէսէր	»
Քիլիքէ Տերու լաւուած	»
Սալէպ Տաճկաստանի	»
Մեղրամու դէվան Տրապի	»
» Սաառու	»
Սուսամ Բուլէլի	»
Կուաւատի հունտ Բոււմ. Բիլէ	»
» Պանաթրում	»
Ձէլք Արվալըք	Տօխայ
» կիլիտ	»
Աճառ (Սապօն) Ղանաթա	»
» Միտիլլի	»
Բրինձ կիլիպատս Բէշիտ	»
» Տիւսաթ	»

[illegible]

Մասիս լրագրող բաժանորդդադրուժեան
տեղեկն են Կ. Պօլիս Չիհիլի խանը վերի
յարլը թիւ 7 Մասիսի խմբագրատունը :
Իսկ դաւառաց մէջ հետեւեալ հոգա-
բարձուաց սենեակները :
ԷՋՄԻՐ. Գարուժիճին աղա Տէտէեան .
ՆիկոՍԻԴԻԻԱ . Պ . Խոսրով թ . Էսկի-
ճեան .
ԱՏԱՐԱԶԱՐ . Պ . Յակոբ Սալահորեան .
ՏՐԱՊԷՃՈՆ . Պ . Խաչատուր Ելմասեան .
ԿԱՐԻՆ . Կարապետ պատուելի Զա-
քարեան .
ԵԱՇ . Մ . աղա Խաչիկեան .
ՀԱԼԷՊ . Նիկողայոս աղա Տէր Մար-
գարեան .
ԵՐՋՆԱԿԱՅ . Ռիկերցասիլաց Թանդարան
ՎԱՆ . Գրիգոր աղա Խաճաճեան .
Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրուել ու-
ղղողները այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան
թղթմակցիլ :

ԼՄՄԱԴ/ԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
Կ . Ս . ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԴՐՈՑ
Կ. ՊՕԼԻՍ ԶԻՆԻԼԻ ԽԱՆ